

Slægts – Tidende

for
Trekantområdet

Udgivet af Trekantområdets Slægtshistoriske Forening

Nr.: 26

December

Sæson 2012/13

Bestyrelse

Formand:	Jesper Ratjen, Majvænget 66, 6000 Kolding ☎ 7551 8063, e-mail: <u>j.ratjen@stofanet.dk</u>
Næstformand, redaktør:	Kai Aurbo, Borggårdsparken 38, 7080 Børkop ☎ 7586 8315, e-mail: <u>kaiaurbo@gmail.com</u>
Kasserer, bladudvalg:	Jonna Qvortrup, Prangervej 82, 7000 Fredericia ☎ 7592 9678, e-mail: <u>jonnaqvortrup@hotmail.com</u>
Sekretær:	Otto Geisler, Fuglebakken 47 B, 7000 Fredericia ☎ 7591 1887, e-mail: <u>fuglebak@profibermail.dk</u>
Bibliotekar:	Laila Køngerskov, Castorvænget 6, 7000 Fredericia ☎ 7592 8338, e-mail: <u>laito@profibermail.dk</u>
Forlystelsesråd, bladudvalg:	Vita Horsmark, Tunøvænget 13, 5500 Middelfart ☎ 6441 4456, e-mail: <u>horsmark1@stofanet.dk</u>
Suppleant: (Moccamester)	Leif Horsmark, Tunøvænget 13, 5500 Middelfart ☎ 6441 4456, e-mail: <u>Leif.Horsmark@stofanet.dk</u>
Suppleant: (ass. Moccamester)	Irene Hansen, Hørvænget 25, Ågård, 6040 Egtved ☎ 7555 4718, e-mail: <u>panduro@profibermail.dk</u>

Møder afholdes den 2. mandag i månederne september-april og ofte i samarbejde med Lillebælt Folkeuniversitet (FU). De begynder kl. 19.15 og afholdes på LOKALHISTORISK ARKIV, Frederik IIIs Vej 6, Fredericia. Mødelokalet er åbent fra kl. 18.30, således at der er lejlighed til slægts snak og til at benytte foreningens bibliotek. Møderne indledes med ”medlemmernes 10 minutter”, hvor der kan fortælles om gode oplevelser, givtige kilder, læses op, gives tips osv. Udlån fra foreningens bibliotek sker i forbindelse med møderne og der vil altid være hjælp at hente til tydning af gotisk skrift eller ideer til at komme videre. Kaffe/te ”ad libitum” 5 kr.

Medlemskab (incl. abonnement på ”Slægts - Tidende” og ”Slægten”) pr. år 190 kr. – par 260 kr. GÆSTER ER VELKOMNE. Gæstebilletter 35 kr. pr. foredrag.

<http://www.trekanten-slaegt.dk>

WEB – master: Kai Aurbo.

Reklamefremstød på Børkop Bibliotek

Af Kai Aurbo, redaktør

I hele oktober måned havde Trekantområdets Slægtshistoriske Forening en udstilling på Børkop Bibliotek.

Udstillingen havde Jesper Ratjen (formanden) med megen omhu og stort arbejde stykket sammen med udgangspunkt i den i Børkop kendte "Farbror Svend" og hans familie. Og det var en fantastisk flot opsætning.

Svend Bundgaard Pedersen (billedet), også kaldet "Farbror Svend", blev født i 1907 på Børkopgård, som han senere drev sammen med sin søster, Dorothea, bedre kendt som "Faster Thea", fra 1942 til sin død i 1983.

I løbet af 1960'erne blev størstedelen af jorden solgt fra til byggegrunde, og Farbror Svend fik råd og tid til at pleje sin store interesse: gamle redskaber og brugsgenstande. Han fik efterhånden en stor samling husgeråd og landbrugsredskaber, som han opbevarede i sin lade. I 1982 skænkede han

hele samlingen til Børkop kommune og i 1986 blev den flyttet til den gamle svine-stald ved Børkop Mølle.

Siden er samlingen blevet forøget og bliver vedligeholdt af foreningen "Børkop Vandmølles Venner".

(se www.trekanten-slaegt.dk – "sidste nyt")

Seneste medlemsmøder.

Alle referater fra møderne finder du i sin fulde længde på foreningens hjemmeside:
www.trekanten-slaegt.dk

Referat fra medlemsmødet den 10. september 2012

I samarbejde med Lillebælt Folkeuniversitet.

Af Otto Geisler, sekretær.

Tema: **Slægtsforskningsprogrammer på godt og ondt** ved cand.phil. Svend-Erik Christiansen, Århus.
49 personer deltog heraf 5 betalende gæster.

Formanden bød velkommen til denne sæson 2012-13. Den valgte sang blev: "Marken er mejet". Herefter omtalte han den netop gennemførte sommertur i det gode selskab samt gjorde opmærksom på det nyetablerede bibliotekssystem, hvor alle udlån kan forberedes på forhånd med titel og beskrivelse på foreningens fortræffelige hjemmeside.

Ellen Wyke meddelte, at Arkivets håndbibliotek er under forandring, og opfordrede derfor "lånerne" til at anvende de fremlagte røde plastkort. Stik det ind på den plads, hvor en bog nedtages, for igen at placere bogen på samme plads.

Niels Thomsen

På medlemmernes 10 min. fortalte Niels Thomsen om sin farfader Christian Thomsen under overskriften: "Farfar bejlede til Folketinget". Han sejlede med hele sin familie fra landskabet Angeln i det gamle danske rige, som nu var blevet tysk, til Sæby. Her fik vi historien om alle de genvordigheder de små samfund i henholdsvis Voerså, Sæby og Læsø havde med at opstille farfaderen i det lokale suppleringsvalg til Folketinget i 1901. Historien var fulgt op af en god slægtsforskningsfortælling og med billeder fra tiden.

Formanden bød herefter Svend-Erik Christiansen velkommen, som først fortalte om mulighederne for at søge og finde slægtsforskningsprogrammer på internettet og henviste til DIS-Danmarks hjemmeside: "Slægt og Data", hvor ca. 20 forskellige programmer på det danske marked er til rådighed. Vi hørte blandt andet om programmerne 'Legacy', 'Brothers Keeper' og 'My Heritage'. Ingen programmer er bedre end andre.

Svend-Erik fortalte om programmet GEDCOM, om at kunne flytte slægtsforskningsdata fra et program til et andet.

Under: "Udveksling af data" blev vi gjort opmærksom på Datatilsynets regler om personfølsomme data og udveksling til tredieperson og om eventuelle begrænsninger, når der flyttes slægtsforskningsdata via gedcom-filer blandt andet med æ-ø-å.

Næste overskrift var om: "At lægge slægten på nettet" – det, der kaldes 'uploading'. Dertil kræves, at der allerede er oprettet en hjemmeside. Det blev anbefalet, at man samtidig anvender muligheden for at indsætte et password, så man selv bestemmer, hvilke personer, der får adgang – også af hensyn til personfølsomme oplysninger f.eks. på nulevende personer. Mange anvender denne mulighed, med at lægge slægtsforskningsdata på nettet, for at få udbygget sine egne muligheder med nye og måske ukendte data om sin slægt.

Der blev fortalt om: "Netbaserede programmer" til præsentation af egne slægtsoversigter som kassediagrammer og halvmåner m.v. blandt andet gennem udtag med gedcom-fil. Nogle programmer har dette indbygget, andre fremstiller dem selv – måske med stort besvær. Om 'on-line-indtastninger', hvor flere personer anonymt bidrager f.eks. gennem søgning på Google, fordi dette program kan søge i et utal af databaser.

Svend-Erik Christiansen

Med hensyn til at samle data fra forskellige kilder på forskellige servere, kan det være en fordel at arbejde med to skærme (computere) samtidig, når der skal indtastes fra en ekstern server til eget program.

Søges der på et almindeligt forekommende navn, kan det være vanskeligt om dette navn lige netop er i ens slægt. Dertil findes programmer, som f.eks. "SmartMatches" i programmet "MyHeritage" der kan tjekke om samme navn forefindes i andre databaser, som kunne være i ens slægt.

Når der lægges data på nettet, skal man være opmærksom på, at andre uahæmmet kan benytte disse data, hvorfor en rettelse – hvis det forekommer – faktisk ikke kan gennemføres, fordi man ikke har kendskab til, hvor langt ude ens data nu er synlige.

Men der kan indsættes et "copyright", som delvis beskytter disse oprindelige data. Vi fik oplyst, at når der oprettes en gedcom-fil går ens kildedata ikke tabt. Gedcom-filen virker som en kopi-fil, blot i et andet sprog, der gør det muligt globalt at indsætte ens data i et andet tilsvarende program.

Formanden takkede Svend-Erik Christiansen for et meget levende foredrag.

Referat fra slægtstemaaften den 26. september 2012

25 medlemmer var mødt op.

Af Otto Geisler, sekretær

Tema: **Gamle mål, vægt og mønt** ved Otto Geisler, foreningens sekretær.

Formanden bød velkommen og videregav straks ordet til Otto.

Temaet blev opdelt således, at første deltema var om mål og vægt – også kaldet METROLOGI.

Historien begyndte med, at vi alle i slægtsforskningen gennem håndskrifter, jordebøger og forordninger m.v. møder informationer om mål, vægt og mønt med gamle navne og enheder. Hvad svarer det så til i dag?

En veloplagt Otto Geisler viser og fortæller

Omkring år 7000 f.Kr. benyttede Ægyptens faraoer et "alenmål" på 52 cm sammensat af herskerens **underarmslængde + en hånds bredde**, da pyramiderne blev bygget. Babylonerne havde et 60-talssystem, som vi i dag anvender i minutter og sekunder samt i de 360 grader i cirklen. Grækerne med Arkimedes arbejdede med proportionalitet mellem den fortrængte væskes vægt og rumfang. Romerne anvendte måleenheder for **pund** og **fod**. Den romerske fod har fundet anvendelse lige til vore dage, og blev anvendt af

vikingerne, da de byggede de gamle vikingeborge.

I Biblen læses i Mosebøger og i Ordsprogenes bog om den løftede pegefinger ved at handle uret med hensyn til mål og vægt.

Længdemål blev oprindeligt "defineret" ved at se på den menneskelige krop. Herfra fik vi en **tomme**, et **kvarter/spand**, en **fod**, en **alen**, et **skridt**, en **favn**, et **strå** som er længden på "**månen**" på tommelfingerne neglen og en **skrupel**, som en fingernegls tykkelse.

De romerske herskere påbød, at en "justeringsnormal" for mål og vægt skulle opbevares i enhver bys allerhelligste sted, så menigmand kunne fremstille en kopi til brug i handel og vandel, og at det netop blev disse mål, der kun måtte anvendes i hele riget.

Det er overført til Danmark i middelalderen, hvor vi i dag har et vidnesbyrd på Skt. Nikolaj kirke i Skælskør og Søllested kirke på Vestlolland.

Indtil 1683 optrådte der i Danmark mange forskellige længde- og rummål fra egn til egn. Der eksisterede en **jysk/lybsk alen på 57,46 cm** og samtidig en **sjællandsk alen på 62,63 cm**. Ligeledes en forskellighed på potte-, skæppe- og tøndemålet, som havde stor indflydelse på blandt andet landgildetaksten til konge og tiende til kirke samt ved handler med naturalier, som almuen anvendte i handlen mellem hinanden og mellem landsdelene.

Efter Reformationen og hvor kongen nu var enevældig bestemte Christian V (1670-1699), at der skulle gælde ensartede regler for det danske rige og Norge gennem en forordning (lov) af 1. maj 1683.

Matematikeren Ole Rømer blev sammen med en kommission bedt om, at arbejde på at finde en proportionalitet mellem længde- og rummål, ved at omregne og bestemme nye værdier på de gamle enheder, og derefter at samle og indføre dem i alle kongens riger.

Længdemålene **mil, favn, alen, fod** og **tomme** var nu blevet bestemt med et indbyrdes omregningsforhold. Dertil blev rummålene på **pot, kande, skæppe** og **tønde** med underdelinger fastsat. På samme måde blev en **tønde land** med underdelinger bestemt. Vægtenhederne som **skippund, centner, lispund, bismerpund, skålpund, unse, lod, kvint** og **ort** blev bestemt i et fast indbyrdes omregningsforhold.

Ole Rømer blev af kongen bedt om at fremstille "målenormaler" for længde- og rummål med kongens indstemplede initialer "C 5", som skulle være til borgernes rådighed på alle rådhus i samtlige købstæder. Ole Rømer blev ligeledes af kongen udnævnt til at være den ansvarlige for gennemførelse og kontrol af enhedssystemerne gennem et statsligt Justervæsen.

Det hele hvilede på en foreløbig europæisk ensartethed i forbindelse med datidens samhandel.

Senere ændredes systemerne, da forskellige matematikere som tyske Gauss (1832) udviklede et "Enhedssystem" baseret på et titalssystem, der indeholdt grundelementerne: Millimeter, milligram og sekund, og videre til italienske Giorgi (1901) med forløberen for MKSA-systemet baseret på: **Meter, Kilogram, Sekund** og **Ampere**.

I 1835 blev det bestemt, at en dansk fod skulle være lig med den rhinske fods længde og det danske pund skulle ændres til $500 \text{ gram} = \frac{1}{2} \text{ kg}$ efter en bestemmelse gennemført i Frankrig. Derved blev stort set alle enheder ændret. Danmark fik ved lov af 14. februar 1868 indført det metriske titalssystem, som vi kender det i dag, men først blev gennemført ved lov af 4. maj 1907 på grund af uenighed blandt lovgiverne.

Efter kaffepausen blev deltemaet: Mark, skilling, kroner og øre.

Ordene skilling, øre og dalers oprindelse blev klarlagt, hvorefter vikingetidens møntsystem blev vist, med forskellige vekselkurser, der herskede i Danmark allerede dengang.

Før den tid var ”penge” nogle medaljoner i sølv eller guld, der anvendtes i hele stykker eller i dele deraf ud fra deres ædelmetalvægt til handler nationalt og internationalt.

Svend Tveskæg (ca. år 995) fremstillede de første sølvmønter med kongens og landets navn. Knud den Store (ca. år 1016) etablerede et nogenlunde velordnet møntvæsen. Fra Erik Plovpennings tid bestod systemet af Rigsdaler, Mark og Skilling. I gennem flere århundreder ændredes de indbyrdes vekselkurser mellem rigsdaler, mark og skilling. Under Christian IV kom kronemønten. Fra slutningen af hans kongetid og til i dag har Danmark kun haft 2 forskellige pengeenheder.

Fra 1713 kom ”pengesedlen”, midt i Store Nordiske Krig (1700-1721), som i begyndelsen egentlig var en slags obligation – uden større succes.

De udstedte mønter i de forskellige systemer, der på samme tid var betalingsmønter, havde indbyrdes store kursforskelle på grund af vekslende sølvindhold, som meget afhang af de forskellige krige landet var/blev involveret i. Danmark udmøntede guldmønter, såkaldte ”dukater”. De indgik meget sjældent i den indenlandske handel. Deres lødighed havde udlandet tillid til i forbindelse med finansieringen af dansk krigsførelse.

Under Store Nordiske Krig var der som nævnt stort pres på danske finanser, hvorfor sølvindholdet i mønter blev reduceret, desuden blev der i 1713 udstedt 120.000 pengesedler for at finansiere krigen. Sedlerne skulle have samme værdi som tilsvarende mønt og skulle anvendes som betalingsmiddel for 50 % af betalingen for en vare eller ydelse.

Rigsort = 24 skilling
(1731)

I 1726 indførtes skillemønten ”**Rigsorten**” med en værdi af 24 skilling eller ¼ rigsdaler kurant = 1½ mark. I 1736 kom den første bank ”Kurantbanken” – en seddelbank.

Under Christian VII var kursen for speciedaleren, 1 rigsdaler, sat til kun 22 skilling, og der udmøntedes nu også kobbermønter. Efter Englandskrigene (1808-12) udmøntes en ”**offermark**” slået af

indsamlet sølv. Her udmøntedes pengeenheder, der fik øgenavne som ”**sildeskæl**” – en værdimæssig lille ubetydelig sølvagtig mønt samt ”**degnelus**” – en lille ubetydelig kobbermønt.

I 1813 gik Danmark bankerot, og landet var så udsultet pengemæssigt, at sølvindholdet i mønter blev halveret og alle priser måtte nedskrives med 1/6. Rigsbanken blev oprettet – i 1818 til Nationalbanken – for at rette op på den meget skrantende økonomi. Straks efter kom en ny møntordning, der holdt sig til 1873. Rigsdalersystemet var ophørt i 1813. Rigsbankdalersystemet kom i stedet helt frem

til 1873. Kronemønterne blev ikke mere knyttet til en vægtmængde sølv, men til en vægtmængde guld. Sølv havde ellers været metallet og dermed værdien i mønters pålydende siden arilds tid. Efter pengereformen i 1873 blev 1 rigsdaler, som oprindeligt var rigsbankdaler, ombyttet med 2 kroner. Den senere gule 2-kronersmønt blev herefter til vore dage kaldt ”*en daler*”.

Fra den tid består vores pengeenheder af kroner og øre med kursen 1 krone = 100 øre (titalssystemet).

Der blev fremlagt fotokopier af: ”Gamle danske måleenheder 1683-1907” og ”Oversigt over 1683-reformen” samt ”Mark, skilling, kroner og øre fra møntordningen i 1625 til reformen i 1873”.

(Synd, at ikke flere var mødt op til dette gode og interessante foredrag. Red.)

Referat fra medlemsmødet den 8. oktober 2012

I samarbejde med Lillebælt Folkeuniversitet.

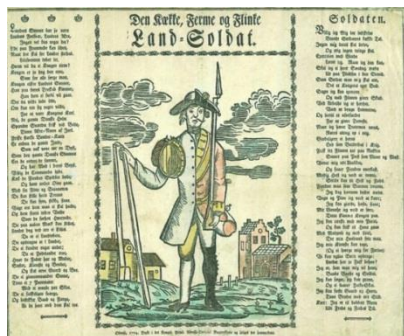
45 medlemmer var mødt op.

Af Otto Geisler, sekretær

Tema: **Med soldater-anen i fred og krig** ved cand.jur. og forfatter Jørgen Green, Malmø.

Formanden bød Jørgen Green velkommen. Formandens meddelelser og ”Medlemmernes 10 min.” kommer efter foredraget, da Jørgen Green skal med tog tilbage kl. 21:34.

Jørgen Green fortæller med udgangspunkt i 3 soldaters tjeneste, i forbindelse med krige i Nordtyskland og Holsten, som førte til tabet af Norge, om de hvervede og udskevne soldaters forhold før, under og efter krigene, og hvor vi som slægtsforskere kan finde oplysninger om dem i lægdsruller i hærens og søværnets arkiver.

Foredraget omhandler perioden 1778 til 1864 med de Slesvigske krige med mange invalide og ihjelslået, med at finde oplysningerne fra både hær og flåde.

Tegningen viser den kække, ferme og flinke landsoldat, som både skulle tjene som soldat samtidig med, at han skulle passe sin fæstegård og udføre hoveriarbejde for godsejeren.

Plakaten er trykt i Odense i 1774. Den er

udformet som en hyldest til den tvangsudskrevne bondesoldats evner og tappperhed, samt bondens glæde og stolthed over at skulle være bonde og soldat mod til gengæld at slippe for at betale folke- og familieskat. Bonden selv har næppe haft den samme opfattelse.

Godsejerens folk skulle efter godsejerens bestemmelse både være bonde og landsoldat. Landsoldatens egentlige opgave var i krisetider at værne om lokalområdet.

Hærene var for det meste en hvervet armé, som var utrolig kostbar at opretholde. Denne blev efter 1788 gradvis sparet væk til fordel for en national hær af mandspersoner fortrinsvis bønder. I søkøbstæderne og landsogne ved kysten ("sølimit" [dvs. Grænsende til havet]-zonen) hvervedes fortrinsvis søfolk til søudskrivningen.

Hæren fra 1788 til 1814.

Hvervede soldater havde en bindingsperiode på mellem 6 – 8 år. De hvervede landrekrutter fik som betaling "håndpenge", efter de var blevet udskrevet fra lægderne. Når der ikke var soldatertjeneste at udrette, havde de der kunne, mulighed for at søge almindeligt forekommende arbejde som "frimænd".

Købstæderne og København, som ellers var fri for udskrivning, var pligtige til at opstille en "Borgervæbning" af byens mandlige borgere. Hvem disse personer var, findes i købstadsarkiverne

De udskrevne skulle stå 8 år i linien og derefter 8 år i reserven. Fra 1788 havde de udskrevne ret til at betale en anden egnet person til som "stillingsmand" at aftjene militærtjenesten for sig.

Flåden 1812.

I begyndelsen af 1800-tallet havde flåden ca. 6000 mand til – efter englandskrigen – 2000 mand i 1839.

Flådens folk bestod af hel- eller halvbefarende samt søvante og usøvante, som nævnt mest fra købstæderne, disse havde med selve sejleriet at gøre. Sammen med søfolk havde flåden ligeledes marineinfanterister – dvs. egentlige soldater ombord. I forbindelse med englandskrigen deserterede ca. 2000 søfolk til englænderne. Da der næsten ingen sejlads foregik om vinteren, var mange søofficerer derfor i "månedstjenester".

Flåden i fredstid.

I fredstid sloges søfolkene ofte med marineinfanteristerne. Blandt andet derfor reduceredes værnepligten for disse søens folk og samtidig for at reducere søfolkenes sold (lønudgifter) på statsbudgettet.

Underofficerer, der kunne dokumentere dansk indfødsret kunne udnævnes til officerer.

Arkivalier for disse søges i navnekæder inden for de enkelte regimenter. Man skal inden søge oplysninger om personens kommandoveje.

Efter den franske revolution og Napoleonskrigene var Frankrigs nordlige grænse tæt på Hamburg og Lübeck.

Jørgen Green (billedet) fortalte om Christian Andreas Vind (1794-1869) fra krigen i 1813. Søn af Hofjægmester, Major Ove Johan og Regitze Sophie Schested om bl.a. hans tilskyndelse til at søge Sgt. Helena medaljen. Om det militære Læreinstitut i Rendsborg under Danske Livregiment.

Anbefalede bøger om danske officers militærkarriere: I.C.W. Hirschs' 12 håndskrevne bind om »Danske og Norske officerer 1648-1814«. Findes bl.a. på Rigsarkivet og Det Kgl. Bibliotek og på mikrofiche på landsarkiverne samt V. Richters to bøger om »Den danske Landmilitæretat 1801-1894«.

Angående pensionsforhold kom der i 1851 ny pensionsordning for underofficerer. Yderligere arkivalier om pensioner angående syge og sårede findes i »Krigshospitalskassen». Ligeledes under »Statssekretariatet for nådesager» og gennem »Bestyrelsen for de militære underklassers pensionering og for invalideforsørgelsen» (Invalidebestyrelsen).

Niels Christiansen (1833-1865), som blev meldt savnet efter kampen på Dybbøl Banke. Arkivalier om savnede og døde fra denne krig kan findes i Robert Lemmings register over døde i krigen 1864,

Bd. 2.: En fortegnelse i tre dele over faldne eller mandskab døde af sygdom o.l. registreret i perioden 1. februar - 1. december 1864 med oplysning om, hvor de er begravet. Alle tre dele har vejledning i brugen af listerne. Soldaterne er placeret i kategorier af militære enheder, derunder ordnet efter omstændigheder hvorunder de døde med bl.a. oplysning om, hvor de er begravet.

- 2. del. Soldaterne opført alfabetisk med oplysning om bl.a. fødested og -år.

- 3. del med titlen »Fødestedsregister over døde i krigen 1864» ordner navnene alfabetisk efter fødestedet.

Johan Ferdinand Olsen i søværnet (1828-1927). Arkivalierne findes bl.a. i »Nyboders Husbøger» eller under »Lazaretter i Treårs-krigen», som også dækker krigen i 1864. Arkivalier kunne også findes i »Søetatens Hospital m.fl.» (1804-1943), desuden i »Ansøgning om hædersgaver». I kirkebøger fra Sankt Pauls Kirke (Nyboder kirke) er fædrenes kompagni-tilhørsforhold anført ved barnedåbene, som kan være en vigtig kilde.

Under arkivalierne om søruller kan findes gagebøger, som tilsvarende for hæren kan findes i stambøger.

Under Marineministeriets arkiver findes skibsjournaler.

Spørgsmål fra salen: Se referatet på hjemmesiden.

Se materiale fra Jørgen Green på hjemmesiden: "Links > Soldater-relateret".

Efter pausen tog formanden over og gjorde opmærksom på, at foreningen er repræsenteret på udstillingen på Børkop Bibliotek i hele oktober måned.

På Arkivet henligger der gamle arbejdskort til fri afhentning fra det gamle Fredericia Elektricitetsværk over landområder, hvor kabelføringer kunne indtegnes på stedet.

TSF-medlem **Henning Karlby** (billedet) fortalte i uddrag en sød og rørende historie skrevet af Annesofie Hermann hentet fra Spejderjul 1964 om krigens oplevelser i 1864 i artiklen: "Aldrig havde jeg drømt om at få så meget krudt", set fra drengen Jacques (Armand) Hermann's højde med 7 søskende i Fredericia. Sortkrudtet var en spændende oplevelse og legeredskab og om flugten til Fyn og tilbage igen og om samværet med besættelsesstyrken fra Østrig, som var privat indkvarteret.

Referat fra medlemsmødet den 12. november 2012

I samarbejde med Lillebælt Folkeuniversitet.

52 medlemmer og 3 betalende var mødt op.

Af Otto Geisler, sekretær

Tema: *Fra købmandsdisk til skyttegrav* ved Erik Johansen, sognepræst, Fårup.

Formanden bød velkommen og medlem Gudrun Bøgedal havde medbragt en sang: "Nu er det længe siden.." på den kendte melodi af Oluf Ring, men med ny tekst (af ukendt forfatter) om "mejertærskerhøst" (meget frit efter Jeppe Aakjær).

Formanden indledte "Medlemmernes 10 minutter" med at fortælle om udstillingen i hele oktober på Børkop Bibliotek.

Temaet her var: "*Slægtsforskning begynder i kommodeskuffen*". De viste plancher omhandlede en slægt i 4 generationer på Børkopgaard: "Farbror Svend", hans forældre, bedsteforældre og oldeforældre. Formanden fortalte om de "arkivalier" slægten havde gemt "i kommodeskuffen" og siden afleveret til Børkop Lokalhistoriske Arkiv og dels om de muligheder for at finde og beskrive yderligere arkivoplysninger, som f.eks. kirkebøger, folketællinger, skudsmålsbøger,

vaccinationsattester og indkaldelser til militærtjeneste og beskikkelse som snefoged.

Erik Johansen

Herefter bød formanden specielt Erik Johansen velkommen til foredraget om sin egen slægt, om morfaderen Andres Sørensen og mormoderen Andrea i Gråsten. Slægten har i generationer været tæt på væsentlige begivenheder i krigshistorien, således blev oldefaderen taget til fange under Dybbøl-slaget; morfaderen Andres var tvungen soldat under 1. verdenskrig og en morbroder havde svære mén efter internering i koncentrationslejr i Tyskland i slutningen af 2. verdenskrig.

Erik Johansens familiehistorie begynder før 1. verdenskrig, hvor Andres fra 1912 havde en købmandsforretning i én bygning og en kro i en tilstødende bygning i Gråsten. Vi fik et indblik i de lokale spændinger, der opstår, når en sejrende krigsmagt fra 1864 overtager al administration i et erobret stykke land. Desuden hører vi om det sammenhold, som i særlig grad udviklede sig i det sønderjyske i perioden 1864 til 1920.

1. verdenskrig blev en anderledes krig, idet det blev en ”stillingskrig”, hvor soldater på begge sider af fronten gravede sig ned i skyttegrave og ventede på granatnedfald eller at deres overordnede gav ordre til fremrykning og erobring. Derfor var ventetiderne lange og trange. Preusserne havde for moralens skyld indført megen beskæftigelse for soldaterne ved f.eks. at udlevere små notesbøger, hvor soldaterne kunne skrive en slags dagbog eller andre notater; de kunne skrive til familie og venner, dyrke sport eller deltage i sangkor og pudse og pleje deres soldatergrej – for at være beskæftiget og for derigennem at undgå krigstraumer i denne stillingskrig.

Alt dette ved vi, fordi Andres har beskrevet dette i 2 bevarede tætskrevne notesbøger skrevet med blækstift.

Ligeledes fra hjemmefronten er meget beskrevet og bevaret. Andrea kom til købmandsgården som husbestyrerinde, og blev senere forlovet og gift med Andres. Andrea var den, der havde mest ”ben i næsen”.

Forsamlingsfriheden var blevet inddraget og alle former for ting og gøremål, der kunne virke ”nationalt ophidsende” var forbudt, f.eks. at have et billede hængende med 4 generationer danske konger i sin entré.

De danske sønderjyder mødtes derfor i hjemmene hos hinanden og fik det sønderjyske kaffebord med mindst 13 slags kager – på den måde klaredes forsamlingsfriheden i det private rum.

Andres blev indkaldt sammen med mange andre i en bestemt aldersgruppe, men den tyske officer bad disse ”oldinge” om at tage hjem igen. Det var også godt for den lille familie, der nu var på 4 personer.

Senere bliver Andres indkaldt den 7. april 1915 og skal stille på en banegård i Tyskland til uddannelse i 4-6 uger med privat indkvartering.

Andres har skrevet mange breve hjem til familie, venner og bekendte og havde modtaget mange og ligeledes pakker med madvare og tobak. Som den sirlige købmand havde Andres nummereret alle skrevne og modtagne hilsener og aviser hjemmefra - fremgår det af hans notesbøger. Der er over 900 af dem.

I oktober 1915 ved fronten i Frankrig får Andres tyfus/dysenteri og kommer ned på en vægt af 35 kg, men han er ”kun” ca. 160 cm høj. Ved en tandlæge ved fronten får han trukket alle tænder ud på et tidspunkt, hvor hans kompagni skal til Verdun for at kæmpe – han ser ikke siden nogen fra dette kompagni.

Hjemme har Andrea nu 3 børn. Hun må forlade købmandsforretningen på grund af vilkårene for dansksindede. Hun havde, i forhold til sine tyske konkurrenter, problemer med at skaffe varer og måtte derfor opgive at drive forretning og fik det derfor vanskeligt med at forsørge tre børn, sig selv og en mand i krig. Der er ligeledes problemer mellem de overbeviste sønderjyder og de ”blakkede” – dem, der hellere ser til kejseren.

Hun er med i noget smuglerhandel, hvor hun bytter smør til kaffe, som hun sælger for at få mad til dagen og vejen. Andrea selv er på et tidspunkt meget syg på grund af underernæring. Til sidst bliver familien hjulpet af Danske Kvinders Støtteforening via en håndfast diakonisse.

Den 10. december 1818 kommer Andres uanmeldt hjem til Gråsten; banker på døren – og som velkomst af sin hustru bliver han beordret til at smide alt tøjet, så det straks kunne brændes – på grund af al utøjet fra de uhygiejniske steder, hvor Andres har opholdt sig.

Den 8. oktober 1919 fødes Erik Johansens moder. Andrea var da 46 år gammel.

På spørgsmål oplyses, at Andres har været hjemme på orlov 2 gange – den ene ved sin faders begravelse.

Andrea har været på besøg hos Andres ved fronten 1 gang.

Stor tak til Erik Johansen for det meget levende foredrag, der i særdeleshed var underbygget af de mange notater, breve og billeder samt andre bevarede arkivalier fra familien.

Vi vil fortsat meget gerne modtage indlæg til bladet fra medlemmerne!

Referat fra slægtstemaften onsdag den 14. november 2012.

20 medlemmer deltog.

Tema: **"Forberedelse til arkivbesøg"** ved formanden Jesper Ratjen.

Formanden bød velkommen og gik straks over til aftenens tema.

Rigtig mange arkivalier er lagt ind på Daisy, hvorfor det må påregnes, at alt hvad du vil gå på "opdagelse" i, skal søges gennem Daisy, hvis ikke det "undtagelsesvis" står fremme på Landsarkivets hylder.

Søg på: www.sa.dk

På forsiden ses forskellige nyttige informationer. Tast på "Find dit arkiv".

Igen på forsiden tastes på "Brug arkivet" → "Praktiske oplysninger" → "Det må du have med". Denne side beskriver nøje, hvad du må medbringe på arkivets læsesal, og hvad du ikke må medbringe.

Desuden tast fra venstre margin på: "Regler på læsesalen".

Herefter forklarede og gennemgik Jesper forløbet med at anvende arkivdatabasen "Daisy" og hvorledes der bestilles arkivalier til brug på et landsarkiv eller et stadsarkiv ude i landet.

Daisy findes på www.sa.dk eller på www.daisy.dk. Der logges ind, hvis du har oprettet en profil i modsat fald tast på "opret ny profil".

I den gule ramme, som fremkommer på Daisy's hjemmeside, kan der forespørges i rubrikken: **"Arkivskaber eller arkivserie"**. Brug vejledningen på hjemmesidens forside. På hjemmesidens menulinje ses flere "kasser", hvor man ligeledes kan blive orienteret om mulighederne.

Jesper gennemgik et eksempel med et borgerskab i Odense fra 1750'erne. Her blev der henvist til Odense Databasen, som også kan hentes på foreningens hjemmeside under "Links". Derefter blev der i rubrikken "Arkivserie" skrevet "Lægdsruller"

Der arbejdes frem til en indrammet rude på siden: **"Oplysning om fysisk enhed"**. Med rød skrift er der følgende muligheder: "Ny søgning", "Til arkivserie" og "Til fysiske enheder". Til slut kommer muligheden: "Gå til bestilling".

Angående søgning i arkivalierne kan der med fordel søges i det aktuelle emne under: "Journaler", da dette område dækker over mange detailarkivalier.

Der kan max. bestilles 5 arkivalier pr. bruger pr. dag.

Til foreningens tur til Landsarkivet for Fyn den 27. november var der 17 tilmeldinger. Vi mødtes på landsarkivet kl. 9:00 og blev vist rundt af arkivbetjent Helle Bundesen, hvorefter vi selv arbejdede på arkivet resten af dagen.

Krisen kradser!

Som modtager og ivrig læser af Historie Online, der drives af foreningen Dansk Historisk Fællesråd, får jeg hver uge tilsendt en mail om, hvad der foregår i historiens verden. Det være sig alt fra nye bøger med historiske emner til beretninger om nye fund af eksempelvis sølvskatten på Bornholm, samt det ny fundne skibsværft fra vikingetiden ved Lindeneborg Å.

I sidste mail fra Historie Online var der et nødkald fra Trine Grejsen, som har overtaget posten som fungerende formand i repræsentantskabet, fordi ingen andre ville? Hendes erklærede mål er at afvikle og lukke foreningen, hvis ingen melder sig til at tegne den udadtil. Dystre udsigter for en spændende og interessant side.

Det er her jeg mener, krisen kradser. I vores forening er vi ikke lukningstruede. Vi har heldigvis en velfungerende bestyrelse med idérige og engagerede medlemmer. Men ved næste generalforsamling er vi et par stykker, som kunne tænke os at "gå på pension", så vi mangler afløsere. Vi ved, at der i vores medlemskreds er mange, som har gode og nye ideer. Det er Jer, vi gerne ser som dem, der er med til at tegne foreningen og være med til - om muligt - at højne foreningens standard. Har I lysten til at være en del af et godt team og deltage i alle de gode oplevelser, som følger med, samt få jeres mening frem i lyset, så lad os høre fra jer.

Leif Horsmark.

Fra medlemskredsen.

Forskningens svære kunst.

Af Leif Horsmark

Anders Peter Nielsen, min oldefar.

Den 3die marts 1847, fødte Karen Marie Larsdatter en søn, Anders Peter. Faderen var ægtemanden, husmand Niels Andersen i Østerby i Øland sogn.

Sine første år havde han på Øland. Ved konfirmationen i 1861, tjente han hos gårdmand Peder Gregersen i Vesterby

I landbruget har der altid været skiftedag d.1ste maj og d.1ste november. Den 1ste november 1868 tjener han som karl på, en nu nedlagt herregård, Lundergård i Jetsmark sogn.

På Lundergård tjente også en pige fra Øland, Ane Kirstine Hansdatter, datter af skrædderen i Østerby, Hans Andreasen og hustru Dorthie Marie Nielsdatter. De to indledte et forhold, for Ane Kirstine bliver gravid med min farfar. Om det var derfor Anders Peder forlod Lundergård omkring 1870, for at tjene på "Rævergård" i Åbye sogn, skal være usagt, men man kan jo have tanken.

Derfra forsvinder sporet af Anders Peter Nielsen. Jeg var igennem mange sogne for at finde ham, uden resultat. Hvad gør man så? Jeg var i politiets protokol, ingen spor! Så kom jeg på den ide, at på den tid var pigerne begyndt at sagsøge fædrene for "børnepenget". Så var det i gang med Amtmandens protokol og sandelig, der var en sag.

Ane Kirstine Hansdatter havde en alimentations sag i gang mod Anders Peter Nielsen. Jeg fandt en fuldmagt fra Ane Kirstine til hendes fader Hans Andreasen. Fuldmagt, fremlagt i Hvetbo Herreds Politiret d. 9de marts 1872.

"Hermed bemyndiges min fader Hans Andreasen af Jetsmark sogn, til på mine vegne at møde for Hvetbo Herreds Ret Lørdagen d. 9de Marts 1872 og der varetage mit tarv. Dateret d. 8de Marts 1872 på Lundergård. mfp Ane Kirstine Hansen".

Af senere oplysninger viser det sig, at Ane Kirstine var syg og derfor ikke kunne deltage i mødet for Herredsretten. I et udskrift fra Hvetbo Herreds Politiprotokol oplyses det, at retten blev sat på herredets kontor i Blokhuse og at Ane Kirstine indledte en paternitetssag (faderskabssag, red.) contra Anders Peter Nielsen af Togårde som lå i Dronninglund Herred. Herligt, så havde jeg da styr på ham, troede jeg?

En veninde i Åbybro, vi forsker i samme slægt, sendte mig en mail, "kan du bruge det her", hun havde i afgangslisten fra Øland sogn i 1872 fundet hans navn. Han er ikke i tilgangslisten, så hvornår han er kommet tilbage til Øland vides ikke, men der stod, at han var udrejst til Australien? Så begyndte det jo at blive spændende. Gennem udvandrersarkivet i Aalborg, fandt jeg ud af, at han havde købt en indirekte billet med bestemmelsessted Queensland. Hans kontraktnummer var 580800, men fordi det var en indirekte billet, var der ikke et skibsnavn på. Så var gode råd jo dyre, for hvor leder man? Jeg var i kontakt med et selskab i Tyskland, de fortalte mig, at passagerlister på skibe med afgang fra Hamburg og Bremen til Australien var gået tabt under den sidste krig. Da jeg ikke havde andet at gå efter, var det jo som at lede i en høstak efter en nål.

Søgningen efter ham lå ikke stille, med mellemrum blev han fundet frem igen. I DIS-Danmarks medlemsblad nr. 4 - 2009, havde jeg læst en artikel skrevet af Henning Karlby. I den artikel redegjorde Henning trin for trin hvordan man kommer i gang med "slægtsforskning i Australien". Jeg prøvede flere gange at "få hul" på opgaven, uden det lykkedes. Jeg tillod mig at sende en mail til Henning og

forhørte mig om, hvordan man gjorde. Jeg har siden sagt pænt tak for hjælpen, for det lykkedes at komme frem til målet. Ikke mindst på grund af Vita (Leif's hustru, red.), hun er utrolig med en pc og ved hvad den kan. På et tidspunkt sad hun og ledte efter en eller anden ting og pludselig popper der noget op fra Norge om udvandrede til Australien. Der var oplysninger om skibet Alardus og nogle norske navne på rejsende til Queensland, Australien. Der var også en længere redegørelse om skibets rejse, den var ikke så heldig. Der udbrød sygdom under rejsen, det var bl.a. de dårlige sanitære forhold om bord der bar ansvaret, med flere døde til følge. Det var et fragtskib som i hast var blevet omdannet til også at medtage passagerer. Det lå i karantæne udenfor havnen, førend det fik lov at sætte sine rejsende i land. Skibet fik tilnavnet "Feberskibet".

Efter Hennings anvisninger, fik Vita et brev stykket sammen til de statslige arkiver i Queensland. Vita havde bedt dem om en mulig passagerliste for dette skib. Mod en mindre betaling, det var små 100 kr., fik vi adgang som registreret bruger af deres arkiver og mod betaling af forsendelsen, kom der svar derude fra. Glæden var stor, Anders Peter Nielsen var i blandt og havde overlevet turen. Ligeledes var der også oplysninger om, at han havde fået arbejde, hvem der havde ansat ham og at han var ansat i 6 måneder, men vi kunne dårligt læse, hvad der stod som bestemmelsessted.

Selv om man er registreret bruger, skal man ikke forvente det helt store gennembrud, når man søger over nettet. De er i fuld gang med at lægge arkivalier ud, men det går langsomt, der skal jo foretages mange indtastninger. Det bedste råd er, kik en gang imellem og se hvor langt de er kommet, de går "baglæns". Man må også være opmærksom på, at deres hjemmeside er under stadig forandring. Indgangsportalene kan ændres fra gang til gang, efter sigende, skulde det gøre søgningen lettere??

Under et familiebesøg, mødtes vi med en ung dame, Caroline, bosat i Queensland. Hun kendte navnet, Bondaberg. Hun kunne bevidne, at der havde været og måske stadig er, en stor sukkerrørsproduktion og at man af melassen fremstiller en særdeles anerkendt mørk rom. At Anders Peter Nielsen blev ansat der, er måske ikke nogen tilfældighed, han var landmand og ifølge det jeg har læst mig frem til, så var en svensk familie involveret i drift og produktion af sukkerrør, de kunne jo mangle en, som havde forstand på jordbrug?

Jeg har i de kilder der er til rådighed, ikke fundet flere spor af Anders Peter. Caroline har fået en genpart af mit materiale med hjem, hun har bekendte i den by og vil prøve om hun kan få dem til at se, om der findes oplysninger om ham i byens/virksomhedens arkiver, hvis nogle sådan findes? Vi venter spændt?

Nyt til biblioteket

”Slægtsforskerens ABC” – en håndbog for alle som beskæftiger sig med slægtsforskning - af Jørgen Green & Michael Green Schmidt og ”Slægtsforskning i lægdsruller, søruller og i hærens arkiver” af Jørgen Green.

Endvidere ”Gårslevbogen 2012”, ”Gauerslundbøgerne 2012” samt ”Det Kongelige Danske Postvæsen Gennem 300 Aar – 1624-1924”, jubilæumsskrift af Jørgen Bergsøe.

VÆRKER VÆRD AT KENDE

Af Jesper Ratjen, formand for TSF.

Fremdrift i slægtsforskning er til en vis grad afhængig af held og andres hjælpsomhed, men man kan opsøge heldet ved at benytte sig af gode hjælpemidler.

Her er person- og sagregistre til trykte eller utrykte kilder en uvurderlig og uundværlig hjælp.

Vores biblioteks kategori »N. Personregistre til kilder« har en række gode eksempler:

N 01-03: V.Richter: »Dødsfald i Danmark 1761-1890« og

N 04-08: Personalhist.Tidsskr.: »Dødsfald i Danmark 1968-72«

Begge som uddrag af dødsannoncer for personer med slægtsnavn eller betydende erhverv

Den for mange år siden afdøde Ingrid Bruun sad på Kolding Stadsarkiv og maskinskrev navneregistre til »Kolding Rytterdistrikts skifteprotokoller 1687-1753«. Det kæmpearbejde kan vi nu have glæde af i N 09 og N 12. (Skifteprotokollerne står i kopi på Kolding Stadsarkiv).

N 10 er et navne- og sagsregister til Generalstabens fyldige 12-bindsværk om Treårskrigen 1848-50. Mange som udmærkede sig på slagmarken er nævnt.

(De 12 bind har jeg engang benyttet på Fredericia folkebibliotek)

Jeg vil også nævne N 13, som er et navneregister over de afdøde personer, som har været optaget i Kraks »Blå bog« 1910-1988.

Bestyrelsen ønsker alle medlemmer og samarbejdspartnere en rigtig glædelig jul, samt et godt og lykkebringende nytår, med mange gode oplevelser i/med vores hobby.

